

*Голові спеціалізованої вченої ради
Д64.707.03 Національного університету
цивільного захисту України, Заслуженому
працівнику освіти України, д.держ.упр.,
професору С.М. Домбровській*

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора Васильєвої Олександри Іллівни, професора кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президентові України на дисертаційну роботу Терещенко Діни Акрамівни на тему: «Механізми державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами

Подальший розвиток України, як конкурентоспроможного учасника світових економічних відносин, вимагає інтенсифікації інноваційних процесів, інтелектуалізації праці, надання провідної ролі високотехнологічним сферам господарювання та інтенсивного розвитку людського капіталу. В сучасних умовах державне регулювання розвитку людського капіталу в Україні можна охарактеризувати, як недостатньо ефективне та результативне, яке потребує відповідного удосконалення у таких сферах, як: дотримання прав і свобод людини і громадянина; верховенство права; забезпечення доступності та якості освіти та медичного обслуговування; підвищення конкурентоспроможності держави та добробуту населення, створення безпечних умов життєдіяльності, захисту навколишнього природного середовища, вирішення екологічних проблем тощо.

Тому, в сучасних умовах глобальних викликів система державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні потребує удосконалення, в тому числі через підвищення ефективності та результативності відповідних механізмів державного впливу, що й

обумовлює актуальність дисертаційного дослідження Терещенко Д.А.

Актуальність теми дисертаційного дослідження підтверджується і тим фактом, що робота Терещенко Д.А. виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт: «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (ДР № 0115U002035), у межах якої здобувачем визначено теоретико-методологічні засади державного регулювання розвитку людського капіталу; «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007), у процесі виконання якої автором запропоновано напрями удосконалення механізмів державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні; «Механізми розвитку трудового потенціалу посадових осіб місцевого самоврядування» (№0113U000355) (здобувачем охарактеризовано особливості розвитку трудового потенціалу на місцевому рівні); «Механізми державного регулювання розвитку людських ресурсів України» (№0116U007251), у процесі виконання якої автором з'ясовано особливості та результативність державного регулювання розвитку людського капіталу на регіональному та місцевому рівнях.

Отже, обрана тема дисертації Терещенко Д.А. є актуальною та своєчасною, а поставлена наукова проблема дослідження та шляхи її вирішення заслуговують на увагу науковців і практиків-управлінців, оскільки спрямовані на вирішення питань підвищення дієвості та результативності державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні.

***Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень,
висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації***

Наукові положення, висновки і рекомендації є логічно викладеними, достовірними й достатньо аргументованими. Це забезпечується глибоким аналізом основних теоретико-методологічних питань досліджуваної проблеми на базі наукових праць відомих науковців, в тому числі іноземних.

Запорукою цього виступив вибір методологічного підґрунтя дослідження, яким стало використання системного підходу, який полягає в комплексному дослідженні державного регулювання розвитку людського капіталу. Варто відзначити, що методологічну основу дисертації склали такі загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, як: логіко-семантичний; порівняльного аналізу; аналізу та синтезу; системно-аналітичний; спостереження та теоретичного узагальнення; абстрактно-логічний.

На користь достатньо високої оцінки достовірності та обґрунтованості положень сформульованих дисертантом свідчить й значна інформаційна база дисертаційного дослідження. До неї відносяться як законодавчі, нормативно-правові акти, так і офіційні статистичні й аналітичні дані. Опрацьована значна кількість наукових публікацій з викладенням результатів теоретичних і методологічних розробок із проблематики, пов'язаної з системою державного регулювання розвитку людського капіталу.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження

Головні положення наукової новизни тісно пов'язані з результатами вирішення дисертантом основних завдань дисертаційного дослідження.

Особливо слід відзначити положення наукової новизни, за яким проведено системне і комплексне дослідження щодо обґрунтування концептуальних засад стратегії державного регулювання розвитку людського капіталу в умовах глобальних загроз та викликів сьогодення через пандемію COVID-19, яка передбачає формування державної політики в цій сфері в ризик-орієнтованих умовах сучасного світу і нових соціальних обмежень, в умовах запровадження карантинних заходів, як на глобальному та загальнонаціональному рівнях, так і на рівні окремих регіонів, міст, селищ, об'єктів;

Одними з найбільш вагомих пунктів наукової новизни, з огляду на зміст завдань дисертаційного дослідження, є вдосконалені дисертантом теоретико-методологічні підходи щодо оцінки людського капіталу за допомогою інтегральних рейтингових показників – ключових індикаторів

розвитку людського капіталу в Україні відповідно до світових рейтингових показників: Індексу людського капіталу (HCI); Індексу соціального розвитку (SPI); Індексу людського розвитку (HDI) та Рейтингу добробуту (LPI), що дозволило здійснити порівняння показників рівня розвитку людського капіталу України з показниками інших країн світу, визначити окремі компоненти, які формують загальні показники світових рейтингів, побудувати профілі України за окремими індексами та визначити результативність механізмів державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні.

Становлять значний інтерес також такі положення наукової новизни, що пов'язуються з подальшим розвитком понятійно-термінологічного апарату теорії публічного управління та адміністрування, що, на відміну від існуючого, передбачає тлумачення поняття «механізм державного регулювання розвитку людського капіталу», як сукупності принципів, функцій, форм, методів, інструментів та способів їх застосування суб'єктом регулювання по відношенню до об'єкту регулювання з метою впливу на процеси і умови розвитку людського капіталу для забезпечення сталого інвестиційно-інноваційного розвитку держави та підвищення рівня життя населення в умовах існуючих викликів сьогодення.

Наукова новизна одержаних результатів і наукова їх цінність полягають у тому, що дисертаційна робота побудована на багатоаспектному аналізі досліджуваної проблеми, а це свідчить про певний внесок у теорію та практику державного управління та сприяння подальшому удосконаленню механізмів державного регулювання розвитку людського капіталу.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження

Аналіз наукових результатів, одержаних автором дисертації, дозволяє позитивно оцінити теоретичне значення роботи для подальшого удосконалення системи державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні. Воно полягає в уточненні їх сутності та змісту,

узагальненні існуючих світових тенденцій в цій сфері, виявленні основних проблем та протиріч, які заважають цьому процесу в Україні, що, в свою чергу, дозволило Терещенко Д.А. генерувати пропозиції щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні.

Практична значимість роботи полягає в тому, що теоретичні розробки та напрацювання здобувача використані на різних рівнях державного управління та в навчальному процесі в закладі вищої освіти.

Ураховуючи вищевикладене, можна зазначити, що висновки та пропозиції автора дисертаційної роботи мають як теоретико-методологічне, так і практичне значення.

***Оцінка повноти викладу наукових положень, висновків і рекомендацій
в опублікованих працях та авторефераті***

Публікації Терещенко Д.А. відповідають існуючим стандартам, встановленим МОН України щодо вимог до опублікування основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління і повною мірою відображають зміст дисертаційної роботи, отримані висновки та сформульовані пропозиції. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 46 наукових працях, із них: 1 – одноосібна монографія; 3 – колективні монографії; 21 – статті у вітчизняних наукових фахових виданнях; 7 – статті у зарубіжних спеціалізованих наукових виданнях; 14 – тези доповідей на конференціях.

Основні теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження були апробовані на міжнародних і вітчизняних науково-практичних заходах, а саме: XIV Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління : виклики XXI : від соціального діалогу до суспільного консенсусу» (м. Харків, 2014); науково-практичного круглого столу «Сучасна дипломатія: теорія та практика» (м. Харків, 2017); X Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток» (м. Харків, 2018); XVIII Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління XXI століття:

світові практики та національні перспективи» (м. Харків, 2018); Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу» (м. Харків, 2019); Четвертому міжнародному круглому столі «Державно-приватне партнерство – важливий інструмент антикризової політики» (м. Харків, 2019 р.); XIX Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління XXI століття: синтез науки та практики» (Харків, 2019); 74-ї науково-технічної конференції Харківського національного університету будівництва та архітектури (Харків, 2019); Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців «Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи» (м. Харків, 2019); Міжнародної науково-практичної конференції «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (м. Харків, 2019); Міжнародної науково-практичної конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство» (м. Київ, 2020); VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Розвиток основних напрямів соціогуманітарних наук: проблеми та перспективи» (м. Кам'янське, 2020); Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності» (м. Харків, 2020); II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управлінська діяльність: досвід, тенденції та перспективи»: збірник наукових праць (м. Харків, 2020).

Порівняння тексту автореферату з текстом дисертації дозволяє дійти висновку про ідентичність основних положень дисертаційного дослідження та матеріалу, викладеного в авторефераті. Автореферат не містить інформації, яка відсутня в дисертації.

Відповідність дисертації паспорту спеціальності

Дисертація Терещенко Д.А. на тему: «Механізми державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні» відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління.

Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження виконане на достатньо високому науково-теоретичному рівні, але мають місце окремі дискусійні положення та зауваження, а саме:

1. У вступі дисертаційної роботи (стор. 24) автор зазначає, що метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних основ щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні. А також пропонує теоретико-методологічний підхід до формування концепції державного регулювання розвитку людського капіталу. Однак, в дисертації не наведено визначення термінів «теоретико-методологічні основи» та «теоретико-методологічний підхід», що логічно було б зробити з огляду на визначену дисертантом мету дослідження.

2. У підрозділі 1.1. «Науково-теоретичні підходи до визначення поняття «людський капітал» здобувач окрім того розглядає сутність понять «людський розвиток», «людські ресурси», «трудовий потенціал» (стор. 42-57). Однак потребує додаткового уточнення різниці між цими науковими дефініціями та чітке їх розмежування, як важливої передумови подальшого визначення автором сутності та змісту саме категорії «людський капітал».

3. У таблиці 2.4 дисертації «Поле сил» для державно-приватного партнерства з накопичення людського капіталу (стор. 146) здобувач розглядає рушійні та стримуючі сили цього процесу у розрізі інноваційної, економічної, соціальної та інституційної складової. На разі, до рушійних сил інноваційної складової державно-приватного партнерства з накопичення людського капіталу автор відносить: формування економіки, заснованої на знаннях; створення інноваційних територіальних кластерів; інтеграція сфери вищої освіти з фінансовими інститутами розвитку; формування стратегічних альянсів ДПП в сфері вищої освіти. Однак дисертант чомусь вказує на відсутність стримуючих сил за інноваційною складовою, хоча наводить їх перелік за економічною, соціальною та інституційною.

4. Підрозділ 3.3. дисертаційної роботи автор слушно присвячує аналізу

рівня розвитку людського капіталу та особливостям його державного регулювання на регіональному рівні (стор. 214-231). Однак окрім цього, автор також розглядає регіональний людський розвиток. Не зовсім зрозуміло, чи ототожнює автор ці поняття, а якщо ні, то які відмінності між цими дефініціями існують?

5. Аналізуючи законодавство України щодо особливостей державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні (стор. 277-281) дисертант, здебільшого, звертається лише до констатації факту існування нормативно-правових актів та наведення їх змісту. Разом із тим здобувачу доцільно було б більш ретельно підійти до аналізу наявних проблем та суперечностей у діючому законодавстві, тобто закласти логіку для подальшого наукового пошуку та формування висновків та пропозицій у п'ятому розділі дисертації, де розглядаються напрями удосконалення механізмів державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні.

Разом із тим, зроблені зауваження та висловлені побажання істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження і скоріше визначають перспективи подальшої наукової роботи здобувача.

Загальний висновок

Дисертація Терещенко Діни Акрамівни є закінченою, самостійною науковою дослідницькою роботою, що виконана на достатньо високому теоретико-методологічному рівні, вирішує важливу й актуальну для науки державного управління проблему, яка полягає в розробленні нових підходів до вирішення проблемних питань і підготовці науково-прикладних рекомендацій щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні, відрізняється певною оригінальністю, як у постановці завдань дослідження, так і в інтерпретації отриманих результатів. Теоретичні висновки та практичні рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, носять достовірний та аргументований характер, мають єдину логіку викладення та змістовно становлять єдине ціле.

На підставі зазначеного, вважаю, що дисертаційна робота на тему:

«Механізми державного регулювання розвитку людського капіталу в Україні» виконана на високому науково-методологічному рівні, відповідає вимогам відповідних пунктів 10, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів» МОН України, а саме: є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі державного управління, а її автор Терещенко Діна Акрамівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент

Професор кафедри публічного управління та публічної служби
Національної академії державного управління при Президентові України,
доктор наук з державного управління,
професор

О. І. Васильєва

Учений секретар Національної академії державного управління при Президентові України,
доктор наук з державного управління,
професор

А.П. Рачинський